

Duchovnívědecká nauka o člověku

Podstata forem nemocí

OSMÁ PŘEDNÁŠKA

10. listopadu 1908

Ti z vás, kteří už léta navštěvujete tyto pobočkové přednášky, možná jste mohli zpozorovat, že nejsou náhodně sestaveny s ohledem na svá témata, ale že v nich byl jistý postup. Rovněž během jedné zimy mají přednášky vždycky určitou vnitřní souvislost, i když to zevně předem není viditelné. Proto bude mít přirozeně velký význam, že se bude brát ohled na různé kurzy, které jsou určeny k tomu, aby se členové, kteří přistoupili později, přivedli až ke stavu těchto pobočkových přednášek, protože mnohé, co se v těchto přednáškách říká, nemůže každý, kdo nově přijde, předem bez dalšího pochopit. Ale při tom je nutno ještě něco poznamenat, na co by se měl postupně brát ohled v různých pobočkách naší německé sekce. Protože v přednáškách je jistý vnitřní postup, musím každou přednášku utvářet tak, aby se zapojila do celku. Není proto možné, aby se věci, přednesené v jednotlivé pobočkové přednášce pro pokročilé účastníky, říkaly tak, aby byly stejně platné i pro toho, kdo tu je teprve krátkou dobu. Mohlo by se přirozeně o tomtéž tématu hovořit i naprosto elementárně. Ale nebylo by to na místě, když se právě v pobočce počítá s pokročilým postupem vývoje našeho duchovnívědeckého života. To opět souvisí s tím, že by se nemělo přihlížet k zveřejňování přednášek, ani ke sdělování přednášek od pobočky k pobočce v nej širším rozsahu, právě proto, že se dostáváme stále dál. Ono se totiž jedná opravdu u přednášek, které mám na pobočkách, stále více o to, že například vůbec není jedno, zdali se slyší jedna přednáška někdy v pondělí a příští přednáška další pondělí. I když posluchači není hned jasné, proč jedna přednáška následuje druhou, tak je sled přece důležitý; a při zapůjčování přednášek nelze brát zřetel na to, o co se v nich jedná. Podle okolností se čte jedna přednáška před jinou nezbytně s nepochopením a napáše v hlavách všelijaký zmatek. To budiž poznamenáno jako něco, co patří k našemu anthroposofickému životu, jako něco zcela nezbytného. Už jen to, že je tu a tam vsunuta nějaká vedlejší věta, že tu a tam je nějaké slovo více nebo méně zdůrazněno, to všech no závisí na celém vývoji života pobočky. A jen tehdy, když bude zveřejňování přednášek přísně hlídáno tak že se upustí od každého zveřejnění, které mi nebude nejprve předloženo, může z tohoto rozmnožování nebo publikování přednášek nastat něco prospěšného.

Toto je také v jistém směru jakýsi úvod k přednáškám, které budou napříště zde v naší pobočce konány. V průběhu přednášek této zimy bude jistá vnitřní souvislost, a to, co se shromáždí jako přípravný materiál, bude nakonec právě u přednášek této zimy zaměřeno ke zcela určitému vrcholu, jímž to pak skončí. O čem se zde hovořilo před osmi dny, byl malý počátek; o čem se bude hovořit dnes, bude jakési pokračování. Ale „pokračování“ nikoli jako u novinových románů, kde osmatřicáté pokračování je pokračování sedmatřicátého, nýbrž všechno bude mít vnitřní souvislost, i když se bude jednat zdánlivě o různých předmětech, a souvislost bude spočívat v tom, že to celé pak bude vrcholit na konci v posledních přednáškách. Tak právě dnes budeme mít co skicovitě říci ve vztahu k přednáškám o podstatě nemocí a příští pondělí budeme moci hovořit o původu, historickém významu a smyslu „Deseti přikázání“. Může se jen tak zdát, že to vůbec nepatří dohromady; ale nakonec uvidíte, jak to všechno má vnitřní souvislost a jak to vlastně nemá platit jako něco, co představuje nějak uzavřenou přednášku, jak to může další publikum chápat.

O podstatě onemocnění, nemocí řekneme dnes něco z hlediska duchovní vědy. O onemocnění nebo alespoň o tuto nebo onu formu onemocnění se stará zpravidla člověk teprve tehdy, když je touto nebo onou nemocí napaden, a tu ho pak v podstatě nezajímá ani mnoho jiného než většinou jen léčba, to znamená, že ho zajímá jen to, aby byl vyléčen. To, jak bude léčen, je mu leckdy nanejvýš lhostejné, a je mu také nanejvýš příjemné, když se o toto „jak“ dále nemusí starat. K tomu jsou tu přece ti, kteří jsou k tomu na příslušných místech zaměstnáni; tak přemýšlí většina našich součastníků. V této oblasti panuje mnohem větší pověra v rámci našeho časového proudění, než vlastně kdy panovala v náboženské oblasti: Lékařské papežství, lhostejno jak se tu nebo tam utváří, je takové, jaké se do dneška už intenzivně uplatňuje a v budoucnosti se bude uplatňovat ještě mnohem více. Ale laici nemají v žádném případě vinu na tom, že to tak je nebo bude. Neboť nepřemýšlíme, nestaráme se o věci, když nám nejde o krk, když se nejedná o akutní případ, kdy máme sami zapotřebí léčení. A tak přihlíží velká část obyvatelstva lhostejně tomu, když lékařské papežství nabývá stále větších rozměrů a zahnížďuje se v nej různějších formách, tak například když teď spolurozhoduje o výchově dětí a nadměru do ní zasahuje, do školního života a při tom si dělá nároky na určitou terapii. Nestaráme se o to, které hlubší věci za tím vlastně vězí. Přihlížíme, když se na veřejnosti činí různé přípravy, ať už ve formě tohoto nebo onoho zákona. Tyto věci nechceme vůbec brát na vědomí. Naproti tomu se ovšem vždýcky najdou lidé, kteří, když jim jde o krk a nepomáhá jim obyčejné materialistické lékařství, o jehož základy se nestarají a jen sledují, zdali jsou léčeni nebo ne, pak přicházejí i k takovým lidem, kteří stojí na půdě okultismu; u těch však pak sledují také jen to, zdali se mohou vyléčit nebo ne. O to však se nestarají, že co se týče metod a znalosti věci celý veřejný život podhrabává veškerou podstatu metodě přicházející z duchovna. Kdo se stará o to, když u nějaké metody, která vyrostla z okultní půdy, veřejnost podvazuje veškerou léčbu v této oblasti, nebo když je léčitel uvězněn? O žádné z těchto věcí se neuvažuje dost důkladně, uvažuje se o nich pouze, když nastanou. Úkolem skutečného duchovního hnutí, však je probudit o tom povědomí, aby se nejednalo jen o sobecké hledání léčení, ale o poznání hlubších důvodů těchto věcí a o šíření takového poznání.

V našem období materialismu je ovšem pro toho, kdo ty věci může prohlédnout, jen zcela přirozené, že právě nauka o nemocech doznává nejmocnější vliv materialistického způsobu myšlení. Ale stejně tak chybujeme, když se ženeme za tím nebo oním heslem, připisujeme této nebo oné metodě něco zvláštního, stejně tak chybujeme pouhou kritikou toho, co sice vyplývá z přírodovědeckých základů a v mnohém ohledu je užitečné, i když ovlivněné materialistickými metodami, než když na druhé straně chceme opět všechno zahrnovat do psychického léčení a podobně, a tímto způsobem upadáme do všech možných jednostranností. Především musí být dnešnímu lidstvu stále jasnější, že člověk je komplikovaná bytost, a že všechno, co s člověkem souvisí, má co dělat s komplikovaností jeho bytosti. Je-li některá věda toho názoru, že člověk pozůstává jen z fyzického těla, pak není schopna zasáhnout jakýmkoli léčivým způsobem do toho, co má co dělat se zdravým nebo nemocným člověkem. Zdraví a nemoc jsou totiž ve vztahu k celému člověku a nejen pouze k jednomu jeho článku, k fyzickému tělu.

Jen tu věc nesmíme brát povrchně. Dnes můžete najít dostatek lékařů, kteří jsou oprávněně uznávanými lékaři, a kteří vám rozhodně nepřiznají, že pokud se týče jejich vyznání, jsou na materialistické půdě, ale že mají toto nebo ono náboženské vyznání víry, a kteří by rozhodně odmítli, kdybyste jim vyčetli, že jsou naplněni materialistickým smýšlením. Na tom však nezáleží. V životě vůbec nezáleží na tom, co někdo říká a o čem je přesvědčen. To je zcela jeho osobní věc. V působení záleží na tom, abychom mohli použít ty skutečnosti, které jsou nejen ve smyslovém světě, ale které protkávají a zaplňují duchový svět, a dovedli je udělat plodnými pro život. Když tedy lékař je sice zbožný člověk a má sebevíc idejí o tomto nebo onom duchovém světě, ale pokud se týče toho, co provádí, postupuje podle pravidel, která byla vytvořena zcela z našeho materialistického světového smýšlení, když tedy léčí tak, jako kdyby bylo jen fyzické tělo, tak i když je podle svého smýšlení sebe

duchovnější, je materialista. Nezáleží totiž na tom, co člověk říká nebo věří, ale jestli dovede uvést do živého pohybu síly, které jsou za vnějším smyslovým světem. Stejně tak nestačí, když se anthroposofii šíří nauka, že člověk se skládá ze čtyřčlánkové bytosti, a všechno ve světě by tak jen mlelo dokola, že se člověk skládá z fyzického těla, éterného těla, astrálního těla a já, i když je možné tyto věci definovat a popsat. Ani to není to podstatné, ale aby byla stále více chápána živá souhra těchto článků lidské bytosti, aby byla chápána na zdravém i nemocném člověku účast fyzického těla, éterného těla, astrálního těla a já a to, co opět vzájemně s těmito články souvisí. Kdo se například nebude nikdy zabývat tím, co je duchovní věda schopna podat o povaze čtvrtého článku lidské bytosti, o já, ten nemůže nikdy, i kdyby do nekonečna studoval anatomii a psychologii, něco vědět o povaze krve. To je zcela nemožné. Proto nemůže naprosto nikdy říct něco povznášejícího a plodného o nemocech, které souvisejí s povahou krve. Krev je výrazem pro povahu já člověka. A když vzpomeneme na Goethova slova ve Faustovi: „Krev je zcela zvláštní šťáva“, tak tím je ve skutečnosti mnoho řečeno. Naše dnešní věda nemá ani tušení o tom, že se člověk má jako badatel chovat i k fyzické krvi zcela jinak než ke kterémukoli jinému článku lidské fyzické tělesnosti, že krev je výrazem něčeho zcela jiného. Když jsou žlázy výrazem, fyzickým protějškem éterného těla, máme i fyzicky vidět něco zcela jiného v tom, co tvoří nějakou žlázu, ať jsou to játra nebo slezina, než máme vidět v krvi, která je výrazem mnohem vyššího článku lidské bytosti, totiž já. A z toho musí vycházet výzkumné metody, které nám ukazují, jak se máme s těmito věcmi zabývat. Nyní vyslovím něco, co vlastně může být srozumitelné jen pokročilému anthroposofovi, ale je důležité to říci.

Dnes se jeví materialisticky smýšlejícímu učenci zcela přirozené, že když se řízne do těla, vytryskne krev, kterou lze zkoumat všemi prostředky, které máme. A teď se popisuje: to je krev - asi tak, jako se popisuje nějaká jiná látka, kyselina nebo něco takového, podle chemických výzkumných metod, podle nichž se při tom postupuje. Při tom se ale vůbec nedbá na to, co je materialistické vědě ovšem nejen neznámé, ale přímo se jí musí jevit jako šílenství a fantastičnost, což však je přece jen pravda: krev, která teče v žilách, která udržuje tělo naživu, není vůbec to, co vytéká, když se říznu a dostanu červenou kapku. Krev se totiž v okamžiku, kdy vytéká z těla, tak proměňuje, že můžeme říci, že je naprosto něco jiného; a co vytéká jako srážející se krev, i když je tak čerstvá, není směrodatné pro to, co je celá esence v živém organismu. Krev je výrazem pro já, pro vyšší článek lidské bytosti. Krev už jako něco fyzického je něco, co vůbec nemůžete podle její celistvosti fyzicky zkoumat, protože, kdybyste ji mohli vidět, už vůbec není tou krví, která teče v těle, není už tím, čím byla. Vůbec nemůže být fyzicky zřena, neboť v okamžiku, kdy se dostane na povrch, dojde-li tak daleko, že může být vyšetřena nějakými metodami, podobnými Rentgenovým, tak už nezkoumáme krev, ale něco, co je vnější odlesk krve ve fyzické oblasti. Tyto věci lze pochopit jen postupně. Ve světě byli vždycky badatelé, kteří stáli na půdě okultismu a říkali to, ale byli nazýváni fantasy nebo filosofy nebo tak nějak.

Ve zdravém nebo nemocném člověku souvisí opravdu všechno s mnohočlenností člověka, se složitostí člověka; a tak také přijdeme jen poznáním člověka, které je vzato z duchovní vědy, k představě zdravého nebo nemocného člověka. Jsou určité vady lidské přirozenosti, kterým se porozumí, jen když si uvědomíme, že souvisejí s povahou já, a opět jistým způsobem - ale v určitých hranicích - se projeví ve výrazu já, v krvi. Pak jsou určité vady v lidském organismu, které je nutno svést na onemocnění astrálního těla, a které tím naruší vnější výraz astrálního těla, nervový systém. Avšak teď, když je jmenován tento druhý případ, už si musíte trochu uvědomit jemnost, jež musí provázet naše myšlení. Když má astrální tělo člověka v sobě takovou nepravdivost, že se vyjadřuje v nervovém systému, ve vnějším obraze astrálního těla, pak se fyzicky především projeví jistá neschopnost nervového systému konat svou práci. Nemůže-li teď nervový systém v určitém směru konat svou práci, pak se mohou jako důsledek této neschopnosti projevit všechny možné příznaky nemoci: při tom mohou onemocnět žaludek, hlava, srdce. Avšak není vůbec zapotřebí nějakou nemoc,

jejíž příznaky se projevují v žaludku, svádět na neschopnost nervového systému v určitém směru, a proto její původ svádět na astrální tělo, nýbrž může pocházet úplně odjinud.

Ty formy nemoci, které souvisejí se samým já, a tím s jeho vnějším výrazem, krví, projevují se zpravidla - ale jen zpravidla, neboť ve světě nejsou věci tak zakroužkované, přestože se dají narýsovat ostré obrysy, chceme-li ty věci pozorovat - jako ty nemoci, které se vyskytují jako chronické nemoci. Co se především dá vnímat jako tato nebo ona vada, je zpravidla příznak. Může se vyskytnout tento nebo onen příznak, příčinou však může být chyba krve, a to má svůj původ v nepravidelnosti té části lidské bytosti, kterou nazýváme nositelem já. Tak bych vám mohl hodiny mluvit o formách nemocí, které se projevují chronicky, a které, ve fyzickém smyslu, mají svůj původ v krvi, mluvíme-li duchovně, v já. To jsou především ty nemoci, které jsou v pravém smyslu dědičné, přecházejí z jedné generace na druhou. A jsou to ty nemoci, které může prohlédnout jen ten, kdo pozoruje lidskou přirozenost duchovně. Přichází ten či onen chronicky nemocný, to v podstatě znamená, že není opravdu zdravý, vyskytuje se u něho hned to, hned ono, cítí tu či onu nevolnost. Tady jde o to, abychom se podívali hlouběji na podstatu věci a především pochopili: jak vypadá vlastní základní charakter Jaký je to vlastně člověk? Kdo v této oblasti ví opravdu něco o životě, ten může říct, že zcela určité formy chronických nemocí souvisejí s tímto nebo oním duševním základním charakterem já. Nikdy se nevyskytnou jisté chronické nemoci u člověka, který je určen k vážnosti a důstojnosti, naproti tomu asi u člověka, který rád píská a zpívá. To zde může být jen naznačeno, aby se jednou ukázala cesta v těchto propedeutických přednáškách.

Ale vidíte, že hodně záleží na tom, když někdo vystoupí a řekne, že má vlastně už léta toto nebo ono, abychom si především ujasnili: Jaký je to vůbec člověka Musíme vědět, jaké má jeho já zabarvení základního charakteru, jinak budeme muset vždycky ve vnější medicíně bezpodmínečně sáhnout vedle, pokud nás nepovede zvláštní náhoda. Podstatné tak bude, aby se u těchto nemocí, které tedy jsou v nej eminentnějším smyslu dědičné, pokud se týče léčby nutně bral zřetel na celé okolí člověka, pokud může vykonávat přímý nebo nepřímý vliv na jeho já. Když jsme tedy takto opravdu člověka poznali, budeme mnohdy muset posoudit, zda ho máme uvést do tohoto nebo onoho přírodního okolí, během zimy do tohoto nebo onoho prostředí, pokud to je možné. Nebo zda mu máme poradit, když je v nějakém určitém povolání, aby povolání změnil, aby vyhledal tu nebo onu stránku života. Zde tedy půjde především o to, abychom se snažili najít to správné, co může právě správně ovlivnit charakter já. Zvláště musí ten, kdo chce léčit, mít rozsáhlou životní zkušenost, aby se mohl vžít do povahy toho člověka, aby mohl říci: tento člověk musí změnit své povolání, aby se vyléčil. Jde tu o to, aby bylo zdůrazněno to, co je nutné s ohledem na lidskou povahu. Možná, že právě v této oblasti mnohdy každé léčení ztroskotá na tom, že toto právě vůbec nemůže být provedeno; ale v četných případech to provedeno být může, jen když se to ví. Tak se například u mnohého člověka může hodně dosáhnout, když bude prostě žít v horách místo v rovině. To jsou tak věci vztahující se na takové nemoci, které se zevně projevují jako chronické, a které fyzicky souvisejí s povahou krve a duchovně s povahou já. Pak se dostaneme především k těm nemocem, které původně - duchovně - jsou usazeny v nepravidelnostech astrálního těla a které se projevují v určitých neschopnostech nervového systému v tom nebo onom směru. Tak souvisí velká část rozšířených akutních nemocí právě s tím, o čem jsme teď hovořili, dokonce s tím většina akutních nemocí souvisí. Je totiž pověra, když se často myslí, že kdo má trápení se žaludkem nebo se srdcem, nebo dokonce má tyto nebo ony jasně viditelné nepravidelnosti, že je správně léčen, když se přímo na tyto příznaky nemoci zaměříme. Podstatné může být, že tento příznak nemoci tu je, poněvadž nervový systém je neschopen fungovat. Tak může být nemocné srdce, protože se prostě nervový systém stal neschopným v tom směru, v němž má podporovat srdce v jeho činnosti. Je tedy úplně zbytečné trýznit srdce nebo žaludek, kterým by v podstatě přímo nic nechybělo, ale kdy jen nervy, které se mají o něj starat, jsou neschopné konat svou

práci. Když v takovém případě onemocnění žaludku je žaludek ošetřován kyselinou solnou, děláme stejnou chybu jako u lokomotivy, která přijíždí stále pozdě a my si říkáme, že lokomotivě musí něco chybět, proklepáváme ji - ale ona přesto stále ještě nepřijíždí včas. Kdybychom šli věci na kloub, zjistili bychom, že strojvůdce se pokaždé opije, než přijde do práce. Udělali bychom tedy správně, kdybychom začali u strojvůdce, neboť jinak by lokomotiva přece jen nedorazila včas. Tak tomu může být při žaludečním onemocnění, kdy místo u žaludku máme zasáhnout u nervů, obstarávajících žaludek. Najdete možná podobné poznámky i v materialistickém lékařství. Ale není podstatné říkat, když žaludek má příznak nemoci, že se musíme zabývat nervem. Tím se totiž opět nic neudělá. Něco se udělá, teprve když se ví, že nerv je výrazem astrálního těla, že se může jít zpět k útvaru astrálního těla a že se v nesrovnalostech astrálního těla mohou hledat příčiny. Tu se pak zeptáme: o co tu jde? Při takových onemocněních půjde nejprve o to, aby při způsobu léčení bylo vzato v úvahu to, co nazýváme dietou, vystižení správné směsi jídel a toho, co člověk požívá. Záleží tedy na způsobu života, nikoli ve vztahu ke vnějšku, ale ve vztahu k tomu, co má člověk trávit a zpracovávat, a o tom nemůže na základě pouhé materialistické vědy nikdy nikdo nic vědět. Musí nám být jasné, že všechno, co je kolem nás v širém světě jako makrokosmos, má vztah k našemu složitému nitru, k mikrokosmu, že tedy každá potravina, kterou můžeme najít, je ve zcela určité souvislosti s tím, co je v našem organismu. Vždyť jsme už dostatečně poznali, jak člověk prodělal dlouhý vývoj, jak byla celá vnější příroda utvářena jako výtvar člověka. V různých úvahách jsme se stále znovu vraceli až k staré saturnské době. Zjistili jsme, že na starém Saturnu tu nebylo nic než pouze člověk a že jaksi člověk, lidský vývoj, vylučoval, dotvářel ostatní přírodní říše, říši rostlinou, říši zvířecí a tak dále. Člověk v tomto vývoji vytvářel své orgány zcela podle toho, co jimi bylo vylučováno. Dokonce při vylučování nerostné říše vznikly zcela určité vnitřní orgány. Srdce by bývalo nemohlo vzniknout, kdyby se zevně v průběhu času neutvářely jisté rostliny, nerosty a nerostné možnosti. Tak je to, co takto zevně vznikalo v jistém vztahu k tomu, co se vytvářelo vnitřně. A jen kdo ví, jak je vnějšek ve vztahu k nitru, může v jednotlivém případě říci, jak může být vnějšek, ono makrokosmické, použít pro to mikrokosmické. Jinak bude člověk určitým způsobem prožívat, že do sebe cpe něco, co se pro něj vůbec nehodí. Musíme tedy v duchovní vědě hledat vlastní důvody, které mohou řídit naše usuzování. Úsudek je vždycky povrchní, když v případě onemocnění má být dieta nějakého člověka určována podle čistě zevně nalezených zákonů, které byly vzaty ze statistiky nebo chemie. Tu jde o zcela jiné důvody. Tak vidíme, jak musí duchovní poznání proudit a prozařovat tím, co má co dělat se zdravým i nemocným člověkem.

Pak jsou jisté formy nemoci, které mají zčásti více chronický, zčásti více akutní charakter, které však teď souvisejí s lidským éterným tělem a vyjadřují se proto v lidských žlázových orgánech. Tyto nemoci nemají zpravidla vlastně nic společného s tím, co nazýváme dědičností, generační dědičností, naproti tomu mají hodně společného s národní souvislostí, s rasovou a kmenovou souvislostí, která je ve světě lidí. Takže u nemocí, které mají svůj původ v éterném těle a projevují se jako žlázová onemocnění, musíme se vždycky ptát: má tuto nemoc Rus nebo Ital, Nor nebo Francouzi Tyto nemoci totiž souvisejí s národním charakterem a přitom se projevují zcela odlišně. Tak například se v lékařství dělá velká chyba: v celé západní Evropě se razí úplně špatný názor na tabes, vysychání míchy. Je sice správně posuzováno pro západoevropské obyvatelstvo, ale naprosto špatně pro východoevropské, protože tu má úplně jiný původ; neboť dnes se totiž i tyto věci mění četným způsobem. Teď pochopíte, že to u různosti obyvatelstva vyžaduje jistý rozhled. Jen člověk, který dokáže třídit pokud se týče nitra lidské povahy, může si o tom vůbec utvořit úsudek. S těmito nemocemi se dnes prostě zachází zevně, šmahem s akutními nemocemi, i když se tu dostáváme do úplně jiné oblasti. Především musíme vědět jedno: že orgány člověka, které jsou pod vlivem éterného těla a mohou onemocnět nepravidelnostmi éterného těla, stojí k sobě navzájem ve zcela určitých vztazích. Tak je například zcela určitý vztah mezi srdcem a mozkiem člověka, a ten lze, ale spíše obrazně, vyjádřit

jistým způsobem tak, že se může říci: Tento vzájemný vztah mezi srdcem a mozkiem odpovídá vztahu Slunce a Měsíce - zde však srdce odpovídá Slunci a mozek Měsíci. Dostáváme se tedy k tomu, že nám musí být jasno, když nastane například onemocnění srdce a má kořeny v éterném těle, že musí působit zpětně na mozek, jako musí působit zpětně na Měsíc, když se něco děje na Slunci. Není to naprosto jinak, vždyť věci jsou v bezprostřední souvislosti.

Tyto věci jsou v okultním lékařství označovány také tak, že se používají obrazy nebeských těles na konstelaci různých orgánů člověka: srdce jako Slunce, mozek jako Měsíc, slezina jako Saturn, játra jako Jupiter, žluč jako Mars, ledviny jako Merkur. Studujete-li vzájemné vztahy souhvězdí, máte obraz pro vzájemný vztah orgánů člověka. Je nemožné, aby onemocněla žluč - což je tedy nutno hledat duchovně v éterném těle - aniž by tato nemoc nějakým způsobem nepůsobila podle orgánů, které byly právě vyjmenovány, a to, když je žluč označována jako Mars, působí tak, jako působí Mars v našem planetárním systému. Tak musíme znát souvislosti orgánů, když jde o onemocnění éterného těla, a přece to jsou přednostně ty nemoci - a tady vidíte, že se musíme na okultním poli vystříhat každé jednostrannosti - pro které je nutno použít specifické léky. Tady nastupují léky, které najdete venku v rostlinách a minerálech. Co totiž přísluší rostlinám a minerálům, má hluboký význam pro to, co přísluší lidskému éternému tělu. Když tedy víme, že nějaká nemoc má původ v éterném těle a projevuje se určitým způsobem v systému žláz, musíme najít lék, který může vylepšit, napravit řádným způsobem komplex spolupůsobení. Přednostně musíme u těchto nemocí nejprve pozorovat - což je samozřejmě hlavní věc - že mají původ v éterném těle, dále pak, že souvisejí s národním charakterem, a že u nich pravidelně orgány spolupůsobí, a potom teprve mohou být použita specifika jako lék.

Teď si to možná umíte představit: Ano, máme-li nějakého člověka poslat sem nebo tam, pak mu nemůžeme zpravidla pomoci, když je uvázan k nějakému povolání a určité věci nemůže provádět. Tu se skutečně osvědčí jako účinná psychická metoda. Co se nazývá psychickou metodou, je nejučinnější, když máme hledat nemoc ve vlastním já člověka. Když tedy nastane taková chronická nemoc, která nějakým způsobem má kořen v krvi, pak nastoupí psychické léčebné prostředky jako něco oprávněného. A jsou-li prováděny správně, pak mohou působit tím, co působí na já jako dostatečná náhražka. Pak budete moci všude vidět jemnou intimní souvislost, když budete pozorovat, co může lidská duše prožít, když je jinak upoutána například ke svěráku a najednou může krátce užívat venkovského vzduchu. Pak je radost, která pozvedá duši, něco, co můžeme nazvat v nejširším smyslu psychickou metodou. Tak to může léčitel, když svou metodu vykonává správně, nahradit postupně svým osobním vlivem, a psychické metody mají u těchto forem onemocnění svá nejsilnější oprávnění. To nelze přejít už z toho důvodu, že jejich největší část spočívá v nepravdělnosti části já člověka. Nyní se dostáváme k nemocem, které vznikají nepravdělnostmi astrálního těla. Pouze psychické metody, přestože se dají použít, ztrácejí tady svou velkou cenu; proto také jsou u těchto nemocí vzácnější. Tady nastupuje dietní léčivá metoda. Teprve u nemocí, které jsme označili jako třetí druh, je vlastně oprávněné podporovat průběh léčby vnějšími léčebnými prostředky. Pozorujeme-li tedy člověka v jeho složitosti, záleží i ve způsobu léčení na všestrannosti a do jednostrannosti nesmíme upadnout.

Chybí ještě vlastní onemocnění, která mají původ ve fyzickém těle, která se vztahují na fyzické tělo, a to jsou vlastní infekční nemoci. Je to důležitá kapitola, a budeme se jí přesněji zabývat v jedné z příštích přednášek, až si povíme o skutečném pravém původu „Desatera přikázání“. Pak uvidíte, že to s tím přece jen souvisí. Dnes mohu poukázat jen na to, že tato čtvrtá forma nemoci existuje, a že u jejího hlubokého základu záleží na poznání celé přírody, s níž souvisí lidské fyzické tělo. Není tu základem fyzično, ale vskutku opět duchovno. Když jsme popsali tuto čtvrtou formu nemoci, ještě stále jsme nevyčerpali všechny hlavní nemoci; uvidíme, že tu záleží také ještě na lidské karmě, která sem zasahuje. To je pátá věc, která přichází v úvahu. Takže řekneme: Postupně se nám odhalí něco o

pěti různých formách onemocnění člověka, onemocnění, která mají původ v oblasti já, která mají původ v oblasti astrálního těla, éterného těla nebo fyzického těla, a co je nutno na nemocech považovat za kar- mický podíl. Na tom teprve záleží, aby nastala záchrana ve vztahu k lékařskému způsobu myšlení, aby se celý lékařský způsob myšlení pronikl poznáním vyšších článků lidské přirozenosti, jinak nemáme co dělat s lékařstvím, které může opravdu zasáhnout do toho, o co jde. Ačkoliv tyto věci, jakož i mnohé naše okultní názory, musí být modernizovány, aby odpovídaly době, nesmíte si myslet, že v nich není v jistém ohledu také stará moudrost.

Lékařství vyšlo z duchovního poznání a stávalo se stále materialističtější. A možná na žádné jiné vědě jako na lékařství nelze tak dobře vidět, jak vtrhl materialismus. V dřívějších dobách se alespoň vědělo o tom, že je nutné poznání mnohočlennosti lidské přirozenosti, když se do ní chce nahlédnout. Ovšem že se materialismus ukazoval i dříve, takže v této oblasti viděli jasnozřiví lidé i před posledními čtyřmi sty léty, jak kolem nich začíná všechno myslet materialisticky. A například Paracelsus, kterému se dnes nerozumí, který je považován za fantastu nebo snílka, plně poukázal na to, že lékařská věda kolem něho, jak vyšla ze Salerna, Montpellier, Paříže, byla však zakořeněna i v jistých německých krajinách, je materialistická nebo se přinejmenším stále více chystá se materialistickou stát. A právě postavení Paracelsa ve světě mu nezbytně ukázalo - a to se dnes opět jeví jako nutné - upozornit na to, jak se k duchu směřující lékařský názor vyjímá oproti tomu, k čemu se dochází na čistě materialistickém poli. Dnes je možná ještě těžší, než to měl Paracelsus, proniknout Paracelsovým způsobem myšlení. Tenkrát totiž nestálo materialistické myšlení v lékařství tak příkře a cize vůči myšlení Paracelsa, jako dnes se materialistická věda staví cize, bez jakéhokoli porozumění, vůči pochopení skutečně duchovní přirozenosti člověka. Proto pro nás platí to, co v tomto ohledu řekl právě Paracelsus, co se však dnes méně uznává jako platné. Když vidíme, jak dnes o věcech smýšlejí ti, kteří pracují u pitevního stolu nebo v laboratoři, a jak se používají výzkumy, aby se porozumělo zdravému a nemocnému člověku, pak bychom se mohli jistým způsobem velmi dobře obrátit proti tomuto materialistickému způsobu myšlení, jako to udělal Paracelsus. Jen asi nebudeme smět uvést několik slov s určitou nadějí na porozumění, možná i prominutí, jako je řekl Paracelsus ve vztahu k současným lékařům, - tedy opravdu s nadějí na prominutí; neboť Paracelsus sám řekl, že není zjemnělý ani subtilní člověk, který se živil u tabulí vrchnosti, nýbrž že je uzpůsoben hrubě, že vyrostl na sýru a mléce a ovesném chlebě, a proto je třeba prominout, když tyto věci nezní vždycky jemně. - Paracelsus říká o vlašských lékařích, ale i o německých lékařích, když hovoří o různých charakterech nemocí:

„Je totiž velký omyl, a zle to bije do očí, že tolik vlašských lékařů, a zvláště v Montpelieru, Salernu, Paříži, kteří se chtějí zdobit vavřinem, každým pohrdají a sami nic nevědí ani neumějí, ale veřejně se zjistilo, že huba a přepych je veškeré jejich umění, jen pouhé žvanění. Nestydí se dávat klystýry, pročišťovat, i když už je pacient na smrt, ale všechno se musí podařit. A chlubí se skvělou anatomii, kterou znají a používají, a přece ještě nikdy neviděli, že vinný kámen vězí v zubech, a kdoví co ještě. Jsou to dobří oční lékaři, nepotřebují zrcadlo na nose. Co je vaše zření a anatomie? Neumíte s tím vůbec zacházet a nemáte tolik očí, abyste viděli, co máte vidět. Tak se přičiňují i němečtí lékařští čumilové a nachytaní zloději a podobně, a mladí vypečení blázni, a když všechno viděli, tak vědí méně, než před tím. A tak se dusí v blátě a mrtvolách a jdou potom ti budižkničemové na rekviem - kéž by místo toho chodili k lidem!“